

VEILIGHEIDSINFORMATIEBLAD

RUBRIEK 1: Identificatie van de stof of het mengsel en van de vennootschap/onderneming

Belangrijke informatie *** Dit gegevensblad voor veiligheid is door HP alleen toegestaan voor gebruik in combinatie met originele HP producten. Onbevoegd gebruik van dit gegevensblad voor veiligheid is ten strengste verboden en kan leiden tot juridische stappen door HP. ***

1.1. Productidentificatie

Handelsnaam of de benaming van het mengsel CLT-C603Series
Registratienummer -
Synoniemen Geen.
Datum van uitgave 14-Jul-2018
Versienummer 03
Revisiedatum 18-Oct-2020
Datum van vervanging 23-Oct-2019

1.2. Relevant geïdentificeerd gebruik van de stof of het mengsel en ontraden gebruik

Geïdentificeerd gebruik Dit product is een tonermengsel dat gebruikt wordt in printersystemen.
Ontraden gebruik Niet bekend.

1.3. Details betreffende de verstrekker van het veiligheidsinformatieblad

HP Europe B.V.
Postbus 667
1180 AR Amstelveen
Nederland
Telefoonnummer +31 20 721 3400

HP Inc.
Gezondheidsffectenlijn
(Gratis binnen de V.S.) 1-800-457-4209
(Direct) 1-760-710-0048

HP Inc.
Klantenondersteuningslijn
(Gratis binnen de V.S.) 1-800-474-6836
(Direct) 1-208-323-2551
E-mail: hpcustomer.inquiries@hp.com

1.4 Noodtelefoonnummer 1-760-710-0048

RUBRIEK 2: Identificatie van de gevaren

2.1. Indeling van de stof of het mengsel

Indeling in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1272/2008 zoals gewijzigd

Dit mengsel voldoet niet aan de criteria voor de classificatie als zijnde gevaarlijk volgens Verordening (EG) nr. 1272/2008.

2.2. Etiketteringselementen

Etikettering overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1272/2008 zoals gewijzigd

Gevarenpictogrammen Geen.
Signaalwoord Geen.
Gevarenaanduidingen Het mengsel voldoet niet aan de criteria voor indeling.

Veiligheidsaanbevelingen

Preventie Niet beschikbaar.
Reactie Niet beschikbaar.
Opslag Niet beschikbaar.
Verwijdering Niet beschikbaar.

Aanvullende etiketteringsinformatie Geen.

2.3. Andere gevaren

Dit preparaat bevat geen componenten die zijn geclassificeerd als Persistent, Bioaccumulerend en Giftig (PBT) of zeer Persistent en sterk Bioaccumulerend (vPvB) zoals gedefinieerd in Verordening (EC) 1907/2006.

RUBRIEK 3: Samenstelling en informatie over de bestanddelen

3.2. Mengsels

De bestanddelen zijn niet gevaarlijk of zijn onder de vereiste openbaringslimieten.

RUBRIEK 4: Eerstehulpmaatregelen

Algemene informatie Zorg dat medisch personeel op de hoogte is van de betreffende stof(fen), en dat er beschermende voorzorgsmaatregelen getroffen worden.

4.1. Beschrijving van de eerstehulpmaatregelen

- Inhalatie** Breng het slachtoffer zo snel mogelijk in de frisse lucht. Raadpleeg een arts als de irritatie niet overgaat.
- Contact met huid** Was het getroffen lichaamsdeel grondig met een mengsel van water en een milde zeep. Als zich irritatie voordoet of aanhoudt roep dan medische hulp in.
- Contact met ogen** Wrijf niet in de ogen. Onmiddellijk spoelen met een grote hoeveelheid schoon, warm water (lage druk) gedurende ten minste 15 minuten of totdat de deeltjes zijn verwijderd. Raadpleeg een arts als de irritatie niet overgaat.
- Inslikken** Spoel de mond met water. Drink één tot twee glazen water. NIET laten braken. Onmiddellijk medische hulp inschakelen.

4.2. Belangrijkste acute en uitgestelde symptomen en effecten

Ademhalingsprobleem. Hoesten.

4.3. Vermelding van de vereiste onmiddellijke medische verzorging en speciale behandeling

Symptomatisch behandelen.

RUBRIEK 5: Brandbestrijdingsmaatregelen

Algemene brandrisico's Geen uitzonderlijke brand- of ontploffingsgevaren vermeld.

5.1. Blusmiddelen

- Geschikte blusmiddelen** Droge chemische stof, schuim, kooldioxide, watermist.
- Ongeschikte blusmiddelen** Gebruik bij het blussen van brand geen waterstraal, aangezien die de brand verspreidt.

5.2. Speciale gevaren die door de stof of het mengsel worden veroorzaakt

Bij brand kunnen vergiftige gassen optreden.

5.3. Advies voor brandweelieden

- Speciale beschermde uitrusting voor brandweelieden** Brandweelieden dienen volledig beschermende kleding te dragen waaronder een zelfstandig ademhalingsapparaat.
- Speciale brandbestrijdingsprocedures** De containers van de brand verwijderen indien u geen gevaar loopt.

Specifieke methoden

Standaard brandbestrijdingsprocedures toepassen en rekening houden met de gevaren die de overige betrokken materialen kunnen opleveren.

RUBRIEK 6: Maatregelen bij het accidenteel vrijkomen van de stof of het mengsel

6.1. Persoonlijke voorzorgsmaatregelen, beschermingsmiddelen en noodprocedures

- Voor andere personen dan de hulpdiensten** Houd overbodig personeel uit de buurt. Draag tijdens het schoonmaken geschikte beschermingsmiddelen en beschermende kleding. Gebruik een door NIOSH/MSHA goedgekeurd adembeschermingsmasker als het risico bestaat op blootstelling aan stof/damp in concentraties die de blootstellingslimieten overschrijden. Zie Sectie 8. voor de persoonlijke beschermingsmiddelen.

Voor de hulpdiensten Niet beschikbaar.

6.2. Milieuvorzorgsmaatregelen

Vermijd afvoer naar riool, grond en aquatisch milieu.

6.3. Insluitings- en reinigingsmethoden en -materiaal

Vermijd het ontstaan van stof tijdens het schoonmaken. Explosiebestendige elektrische apparatuur gebruiken. Ruim stof op met behulp van een stofzuiger die voorzien is van een HEPA-filter. Het product is niet mengbaar met water en verspreidt zich op de wateroppervlakte. Stop de stroom van het materiaal, als dit zonder risico mogelijk is. Gemorst materiaal opvegen of opzuigen en in een geschikt vat afvoeren voor verwijdering.

6.4. Verwijzing naar andere rubrieken

Zie Sectie 8. voor de persoonlijke beschermingsmiddelen. Zie ook sectie 13: Omgaan met afval

RUBRIEK 7: Hantering en opslag

7.1. Voorzorgsmaatregelen voor het veilig hanteren van de stof of het mengsel	Minimaliseer de vorming en ophoping van stof. Gebruik plaatselijke afzuiging. Vermijd langdurige blootstelling. Goede huishoudingspraktijken in ere houden.
7.2. Voorwaarden voor een veilige opslag, met inbegrip van incompatibele producten	Bewaren in goed afgesloten originele verpakking. Op een goed geventileerde plaats bewaren. Bewaren verwijderd van onverenigbare materialen (zie Rubriek 10 van het veiligheidsinformatieblad).
7.3. Specifiek eindgebruik	Niet beschikbaar.

RUBRIEK 8: Maatregelen ter beheersing van blootstelling/persoonlijke bescherming

8.1. Controleparameters

Grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling	Geen blootstellingsgrenswaarden vastgesteld voor de bestanddelen.
Biologische grenswaarden	Geen biologische blootstellingsgrenswaarden vastgesteld voor de bestanddelen.
Aanbevolen monitoringprocedures	Niet beschikbaar.
Afgeleide doses zonder effect (DNEL's)	Niet beschikbaar.
Voorspelde concentraties zonder effect (predicted no-effect concentrations – PNECs)	Niet beschikbaar.

8.2. Maatregelen ter beheersing van blootstelling

Passende technische maatregelen	Er moet een goede algehele ventilatie worden gebruikt. Ventilatiesnelheden moeten zijn aangepast aan de omstandigheden. Gebruik, indien van toepassing, afgesloten procesruimten, plaatselijke afzuiging of andere technische middelen om de concentraties in de lucht onder de aanbevolen blootstellingslimieten te houden. Wanneer er geen blootstellingslimieten zijn vastgesteld, houd dan de concentraties in de lucht op een aanvaardbaar niveau. Indien technologische maatregelen onvoldoende zijn om de concentraties van stofdeeltjes onder de drempelwaarden voor beroepsmatige blootstelling te houden, moet de juiste ademhalingsbescherming gedragen worden. Als het materiaal gemalen of gesneden wordt of bij een bewerking gebruikt wordt waarbij stof vrijkomt, dient geschikte plaatselijke afzuiging te worden toegepast, zodat de blootstelling beneden de aanbevolen blootstellingslimieten blijft.
--	---

Individuele beschermingsmaatregelen, zoals persoonlijke beschermingsmiddelen

Algemene informatie	In normale gebruiksomstandigheden is het dragen van ademhalingsbeschermingsmiddelen niet noodzakelijk.
Bescherming van de ogen/het gezicht	Draag een veiligheidsbril met zij-afscherming (of een veiligheidsbril die geheel op het gezicht aansluit).
Bescherming van de huid	
- Bescherming van de handen	Rubberhandschoenen worden aangeraden. Handen wassen na gebruik.
- Andere maatregelen	Draag beschermende kleding.
Bescherming van de ademhalingswegen	In normale gebruiksomstandigheden is het dragen van ademhalingsbeschermingsmiddelen niet noodzakelijk.
Thermische gevaren	Draag geschikte thermische beschermende kleding, wanneer noodzakelijk.
Hygiënische maatregelen	Verwijderd houden van eten, drinken en diervoeder. Handen wassen voor elke werkonderbreking en direct na gebruik van het product.
Beheersing van milieublootstelling	Laat het gemorste product niet in de openbare riolering of open waterstromen komen.

RUBRIEK 9: Fysische en chemische eigenschappen

9.1. Informatie over fysische en chemische basiseigenschappen

Vorkomen

Fysische toestand	Niet beschikbaar.
Vorm	Vast. Fijn poeder
Kleur	Cyaan
Geur	Reukloos
Geurdrempelwaarde	Niet beschikbaar.
pH	Niet beschikbaar.
Smelt-/vriespunt	Niet beschikbaar.

Beginkookpunt en kooktraject	Niet beschikbaar.
Vlampunt	Niet beschikbaar.
Verdampingsnelheid	Niet beschikbaar.
Ontvlambaarheid (vast, gas)	Niet beschikbaar.
Bovenste/onderste ontvlambaarheids- of explosiegrenswaarden	
Onderste ontvlambaarheidsgrenswaarde (%)	Niet beschikbaar.
Bovenste ontvlambaarheidsgrenswaarde (%)	Niet beschikbaar.
Dampspanning	Niet beschikbaar.
Dampdichtheid	Niet beschikbaar.
Oplosbaarheid	
Oplosbaarheid (water)	Niet in water oplosbaar.
Oplosbaarheid (overig)	Gedeeltelijk oplosbaar in toluen, chloroform en tetrahydrofuran.
Verdelingscoëfficiënt: n-octanol/water	Niet beschikbaar.
Zelfontbrandingstemperatuur	Niet beschikbaar.
Ontledingstemperatuur	> 200 °C (> 392 °F)
Viscositeit	Niet beschikbaar.
Ontploffingseigenschappen	Niet beschikbaar.
Oxiderende eigenschappen	Geen informatie beschikbaar.
9.2. Overige informatie	Niet beschikbaar.

RUBRIEK 10: Stabiliteit en reactiviteit

10.1. Reactiviteit	Niet beschikbaar.
10.2. Chemische stabiliteit	Stabiel onder normale opslagcondities.
10.3. Mogelijke gevaarlijke reacties	Niet beschikbaar.
10.4. Te vermijden omstandigheden	Vermijd temperaturen boven de ontledingstemperatuur. Contact met onverenigbare materialen.
10.5. Chemisch op elkaar inwerkende materialen	Dit product kan met sterke oxideermiddelen reageren.
10.6. Gevaarlijke ontledingsproducten	Koolmonoxide en kooldioxide.

RUBRIEK 11: Toxicologische informatie

Algemene informatie	Niet beschikbaar.
Informatie over waarschijnlijke blootstellingsrouten	
Inhalatie	Stof kan de luchtwegen irriteren. Langdurige inhalatie kan schadelijk zijn.
Contact met huid	Stof of poeder kan de huid irriteren.
Contact met ogen	Stof kan ogen irriteren.
Inslikken	Wordt verwacht een laag gevaar te vormen bij inslikken.
Symptomen	Niet beschikbaar.
11.1. Informatie over toxicologische effecten	
Acute toxiciteit	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan. LD50/oraal/rat >5000mg/kg.
Huidcorrosie/-irritatie	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan. Niet bekend als irriterende stof. (OECD 404).
Ernstig oogletsel/oogirritatie	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan. Niet bekend als irriterende stof. (OECD 405).
Sensibilisatie van de luchtwegen	Is niet sensibiliserend voor de luchtwegen.
Sensibilisatie van de huid	Dit product veroorzaakt naar verwachting geen sensibilisering van de huid.
Mutageniteit in geslachtscellen	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan. Ames-test negatief (testorganisme: salmonella typhimurium).

Carcinogeniteit	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan.
Gifigheid voor de voortplanting	Dit product veroorzaakt naar verwachting geen voortplantings- of ontwikkelingseffecten.
Specifieke doelorgaantoxiciteit bij eenmalige blootstelling	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan.
Specifieke doelorgaantoxiciteit bij herhaalde blootstelling	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan.
Gevaar bij inademing	Gebaseerd op beschikbare gegevens is aan de indelingscriteria niet voldaan.
Informatie over het mengsel versus informatie over de stof	Niet beschikbaar.
Overige informatie	Voor deze specifieke formules zijn geen volledige toxiciteitsgegevens beschikbaar Zie sectie 2 voor mogelijke gevolgen voor de gezondheid en sectie 4 voor eerstehulpverlening. Bij een onderzoek van ratten (H.Muhle) met chronische blootstelling door inademing van een typische toner werd een licht tot matig niveau van longfibrose waargenomen bij 92% van de ratten in de groep met geconcentreerde blootstelling (van 16mg/m ³) en een minimaal tot licht niveau bij 22% van de dieren in de groep met gemiddelde blootstelling (van 4mg/m ³). Er werden geen longafwijkingen gemeld in de groep met het laagste niveau van blootstelling (van 1mg/m ³), het meest relevante niveau bij potentiële blootstelling voor mensen.

RUBRIEK 12: Ecologische informatie

12.1. Toxiciteit	Het product is niet geclassificeerd als gevaarlijk voor het milieu. Desondanks kan het morsen van grote hoeveelheden of het regelmatig morsen van kleinere hoeveelheden een schadelijk effect hebben op het milieu.
12.2. Persistentie en afbreekbaarheid	Er zijn geen gegevens beschikbaar over de afbreekbaarheid van de bestanddelen in het mengsel.
12.3. Bioaccumulatie	Niet beschikbaar.
Verdelingscoëfficiënt n-octanol/water (log Kow)	Niet beschikbaar.
Bioconcentratiefactor (BCF)	Niet beschikbaar.
12.4. Mobiliteit in de bodem	Niet beschikbaar.
12.5. Resultaten van PBT- en zPzB-beoordeling	Geen PBT- of zPzB-stof of mengsel.
12.6. Andere schadelijke effecten	Niet beschikbaar.

RUBRIEK 13: Instructies voor verwijdering

13.1. Afvalverwerkingsmethoden	
Restafval	Niet beschikbaar.
Verontreinigde verpakking	Niet beschikbaar.
EU-afvalcode	Niet beschikbaar.
Verwijderingsmethoden / informatie over verwijdering	Zorg ervoor dat verwijdering plaatsvindt in overeenstemming met landelijke, provinciale en gemeentelijke voorschriften. Vernietig de tonercassette niet, tenzij er maatregelen tegen stofexplosies zijn getroffen. Plaats toner container niet in vuur; verhitte toner container kan ernstige brandwonden veroorzaken. Niet verbranden. Laat dit materiaal niet in riolen/watervoorraden terechtkomen. Dankzij het programma voor de recyclage van onderdelen van HP Planet Partners (trademark) kunnen originele onderdelen van HP Inkjet- en LaserJetprinters op een eenvoudige manier worden hergebruikt. Ga naar http://www.hp.com/recycle voor meer informatie. Daar kunt u ook nagaan of deze service in uw regio beschikbaar is.

RUBRIEK 14: Informatie met betrekking tot het vervoer

Amerikaanse Departement van Transport (DOT)

Niet gereguleerd als gevaarlijke goederen.

IATA

Niet gereguleerd als gevaarlijke goederen.

IMDG

Niet gereguleerd als gevaarlijke goederen.

ADR

Niet gereguleerd als gevaarlijke goederen.

Nadere informatie Geen gevaarlijke stof op grond van DOT, IATA, ADR, IMDG of RID.

RUBRIEK 15: Regelgeving

15.1. Specifieke veiligheids-, gezondheids- en milieureglementen en -wetgeving voor de stof of het mengsel

EU-verordeningen

Verordening (EG) nr. 1005/2009 betreffende de ozonlaag afbrekende stoffen, Bijlage I en II, zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Verordening (EG) nr. 850/2004 betreffende persistente organische verontreinigende stoffen, Bijlage I, als geamendeerd

Niet vermeld.

Verordening (EU) nr. 649/2012 betreffende de in- en uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen, Bijlage I, Deel 1 zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Verordening (EU) nr. 649/2012 betreffende de in- en uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen, Bijlage I, Deel 2 zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Verordening (EU) nr. 649/2012 betreffende de in- en uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen, Bijlage I, Deel 3 zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Verordening (EU) nr. 649/2012 betreffende de in- en uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen, Bijlage V zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Verordening (EG) nr. 166/2006 Bijlage II inzake de registratie van overbrenging en uitstoot van verontreinigende stoffen, zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Verordening (EG) nr. 1907/2006 REACH Artikel 59(10) Kandidaatslijst als op het ogenblik gepubliceerd door de ECHA

Niet vermeld.

Autorisaties

Verordening (EG) nr. 1907/2006 REACH Bijlage XIV Lijst van autorisatieplichtige stoffen, zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Beperkingen voor het gebruik

Verordening (EG) nr. 1907/2006 REACH Bijlage XVII Stoffen die onderhevig zijn aan beperkingen met betrekking tot marketing en gebruik als geamendeerd

Niet vermeld.

Richtlijn 2004/37/EG: betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan carcinogene of mutagene agentia op het werk, zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Andere EU-voorschriften

Richtlijn 2012/18/EU betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken, zoals gewijzigd

Niet vermeld.

Overige regelgeving

Alle chemische stoffen in dit HP-product zijn gemeld of zijn vrijgesteld van melding onder de wetten betreffende de melding van chemische stoffen, in de volgende landen: VS(TSCA), EU (EINECS/ELINCS), Zwitserland, Canada (DSL/NDL), Australië, Japan, Filipijnen, Zuid-Korea, Nieuw-Zeeland en China.

Nationale voorschriften

Niet beschikbaar.

NIET-limitatieve lijst van voor de voortplanting giftige stoffen

Niet vermeld.

SZW-lijst van kankerverwekkende stoffen

Niet vermeld.

SZW-lijst van mutagene stoffen

Niet vermeld.

15.2.

Er is geen chemische veiligheidsbeoordeling uitgevoerd.

Chemischeveiligheidsbeoordeling

RUBRIEK 16: Overige informatie

Referenties

Verordening (EG) nr. 1907/2006 van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH) en tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen (REACH).

Verordening (EU) 2015/830 van 28 mei 2015 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006.

Verordening (EG) nr. 1272/2008 van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels, en wijzigingen (CLP).

**Informatie over
evaluatiemethode leidend tot
de indeling van het mengsel**
**Volledige tekst van eventuele
H-zinnen die niet volledig zijn
uitgeschreven in Rubriek 2 t/m
15**
Revisie-informatie
Trainingsinformatie
Disclaimer

De indeling voor gezondheids- en milieugevaren komt tot stand via een combinatie van rekenmethoden en testgegevens, indien beschikbaar.

Geen.

Geen.

Volg de trainingsinstructies bij de hantering van dit materiaal.

Dit document met veiligheidsinformatie wordt kosteloos beschikbaar gesteld aan klanten van HP. De hierin geboden informatie is de meest recente die bij opstelling van het document bekend is aan HP en wordt door haar geacht juist te zijn. De inhoud mag niet worden opgevat als een garantie dat de beschreven producten specifieke eigenschappen bezitten, of geschikt zijn voor bepaalde doeleinden. Het document is opgesteld overeenkomstig de wettelijke vereisten die gelden in de onder Sectie 1 hierboven genoemde jurisdictie, en kan mogelijk niet voldoen aan de wettelijke vereisten in andere landen.

Dit gegevensblad voor veiligheid bevat informatie over HP inkten (toners) die worden geleverd in HP Originele supplies voor inkt (toner). Als het gegevensblad is geleverd bij een hervuld, remanufactured, compatibel of ander niet-origineel HP product, wees u er dan van bewust dat de daarin opgenomen informatie niet is bedoeld om informatie te verstrekken over dergelijke supplies. Er kunnen aanzienlijke verschillen bestaan tussen informatie in dit document en de veiligheidsinformatie voor het product dat u hebt aangeschaft. Neem contact op met de verkoper van de hervulde, remanufactured of compatibele supplies voor de toepasselijke informatie, met inbegrip van informatie over persoonlijke beschermingsmiddelen, risico van blootstelling en richtlijnen voor veilig gebruik. HP accepteert geen hervulde, remanufactured of compatibele supplies in de eigen recyclingprogramma's.

Verklaring van afkortingen

ACGIH	American Conference of Governmental Industrial Hygienists
CAS	Chemical Abstracts Service
CERCLA	Comprehensive Environmental Response, Compensation, and Liability Act
CFR	Code of Federal Regulations
COC	Cleveland openbekertest
Amerikaanse Departement van Transport (DOT)	Department of Transportation
EPCRA	Emergency Planning and Community Right-to-Know Act (ook wel SARA genaamd)
IARC	Het "International Agency for Research on Cancer" : Internationaal kankerinstituut
NIOSH	National Institute for Occupational Safety and Health
NTP	Het "National Toxicology Program" (nationaal vergiften programma)
OSHA	Occupational Safety and Health Administration
PEL (Toelaatbare concentratie voor blootstelling)	Grenswaarde voor toegestane blootstelling
RCRA	De "Resource Conservation and Recovery Act", wetgeving over terugwinning en behoud van grondstoffen
REC	Aanbevolen
REL	Aanbevolen grenswaarde voor blootstelling
SARA	Superfund Amendments and Reauthorization Act of 1986
TGG 15 min.	Grenswaarde voor kortdurende blootstelling
TCLP: <waarde>	Uitlogingsprocedure voor toxiciteitseigenschappen
MAC	Grenswaarde voor kortdurende blootstelling
TSCA	De "Toxic Substances Control Act" (Beheer van giftige stoffen)
VOV	Vluchtige organische stoffen